

Učiteljski Tovariš.

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Vsebina: „Šolstvo na Kranjskem.“ — Odmev. — V premislek. — To in ono. — Govor dr. Tavčarja pri proračunski razpravi 20. marca t. l. — Dopisi. — Društveni vestnik. — Vestnik. — Listnica uredništva. — Uradni razpisi učiteljskih služeb.

„Šolstvo na Kranjskem“.

Pod tem naslovom je priobčil „Slov. List“ v svoji 15. številki zares imeniten članek, s katerim se hočemo nekoliko baviti, ker nehote dokazuje, kar smo trdili že davno napredni učitelji, ali kakor nas imenuje glasilo kranjskega dekana, „prismojeni novostrujarji“.

Ker napredno učiteljstvo „Slov. Lista“ navadno ne čita in da taisto izpozna „gorečo ljubezen“, ki jo imajo klerikaleci za razvoj in napredek ljudskega šolstva na Kranjskem, zato ne bo odveč, če ponatisnemo ta pamflet na napredno učiteljstvo in novo šolo. Ta znani „prijatelj“ šole in učiteljstva piše:

„Nič več se nam ni treba bati napadov in očitania, da smo nasprotniki šole, ako se predrznemo kritikovati uspehe ljudskih šol. Pritožbe zaradi slabih uspehov se tako množijo, da vstajajo možje, ki niso klerikaleci, tudi v deželnem šolskem svetu in se bridko pritožujejo, da naraščajo analfabeti, in da je temu kriva mrtva, mehanična in brezmiselna učna metoda. Prišli smo že res do tolike stopinje napredka, da otroci, ki so šest let šolo obiskovali, ko zapuste šolske klopi, niso v stanu dopisnice spisati, naslova na pismo napraviti in izračunati, koliko stane tri litre fižola. Ko prideta mladenič in dekle k izpraševanju za poroko, se prav mnogokrat pripeti, da ne znata več svojega imena podpisati, ali pa zapišeta ime tako slabo, da nihče brati ne zna. In vendar je postavila tudi naša dežela nekaj palač s srčno krvjo in zadnjimi groši ubogega ljudstva.“

Iskreno želimo, da bi žrtve ljudstva za šolstvo ne bile zastonj, in zato si dovoljujemo podati par mislij o tem, kako bi se ljudskemu šolstvu v naši domovini pomagalo na noge, da bode naš narod res mogel čutiti napredek v gospodarstvu. Tudi „Slovensko učiteljsko društvo“ je čutilo, da se nekaj mora zgoditi, a prišlo je do silno neokretnega sklépa. Predlagalo je namreč deželnemu šolskemu svetu, da se naj odpravijo ponavljalne šole in podaljša dolžnost za obiskovanje vsakdanje šole. Dobro nam je znano, da so nekaterim učiteljem ponavljalne šole trn v peti, ker jim jemlje prosti četrtek in nedeljo, ali če je kaka reč slaba, naj se jo poskusi zboljšati, ne gre pa, vse skupaj zavreči.

Po našem mnenju so najprej učitelji sami krivi, da nimajo v šolah uspehov. Ta čudna „dimniška“ politika je

učitelje v mnogih krajih pristudila narodu in ljudje jim zapajo svojo deco le neradi, le zato, ker jo morajo. Nadalje je naše ljudstvo praktično. Naravnost bedasto se mu zdi, ko čuje, o kakšnih učenostih otroci slišijo v šoli, zraven se pa kmalu prepriča, da otrokom o vsem tem nič ni ostalo in da za življenje iz šole ničesar niso prinesli.

Polnih trideset let že ustanavljamo Kranjci nadaljevalne šole za kmetško mladino, a dozdej še nobene take šole nimamo. Od 14. do 18. leta bi bila mladina poduka, ki bi bil združen s prakso, silno potrebna. Kmalu bi ljudje z veseljem pošiljali sinove in hčere v take šole, ko bi videli, da šole res koristijo. Slišali smo praviti, da je gospod deželni nadzornik Hubad praktičnim nadaljevalnim šolam precej naklonjen. Prepričan naj bode, da bode našel pri duhovnikih, ki imajo največ vpliva do ljudstva, toplo podporo, ako ne bode pustil, da bi se nameravani poskusi izrabljali od prismojenih novostrujarjev, ki vidijo ves napredek le v frazah brez jedra, v posebne namene. V kratkem se snidejo v Ljubljani zopet gg. okrajni šolski nadzorniki k posvetovanju in tedaj utegnemo izpregovoriti še jedno besedo, kakšnih šol nujno potrebuje naš narod.“

Koj v pričetku trdi pisec, da vstajajo tudi v deželnem šolskem svetu možje, ki se bridko pritožujejo, da naraščajo analfabeti. Radi bi poznali te možje neklerikalce! Kolikor so nam znani ti možje, so razven zastopnikov deželnega odbora in mesta Ljubljane v deželnem šolskem svetu le klerikaleci in — vladni možje. Prepričani smo, da od prvih treh nihče ni tisti, ki si ga je izposodil „Slov. List“.

Da so pa slabi uspehi posledica „mrtve, mehanične in brezmiselne metode“, to pa podpisemo z obema rokama, le s to razliko, da te metode pri novostrujarjih ni najti, pač pa pri onih učiteljih, ki so nekdanj zvonili hudi uri in pri njih naslednikih — Slomškarjih. Da, da, ravno to je tisto, kar nas novostrujarje peče, a mnogo bolj nego v resnici peče pisca „Slov. Lista“. Ravno novostrujarji zahtevamo strokovno izobraženega učiteljskega naraščaja, ki bodi učitelj in le — edino učitelj, ne pa organist ali celo mežnar. Novostrujarji z veseljem pozdravljamo novo strujo, ki veje nekaj mesecev sem po Kranjskem, a starostrujarji jo z grozo opazujejo. In naravno; s svojimi gibčnimi tilniki, ki so pri zvonjenju postali sila elastični, priborili so si pogosto prav sloveče ime. Ravno te dni se je izrazil tak mož, ki si je priboril precej visoko stopinjo: „Wir leben in schrecklichen Zeiten“. Res grozoviti so časi, a ne taki, ko se čisti zrno od plev, ampak

oni, ko so le globoki pokloni kaj veljali. V ognju se zlato očisti primesi, ki potem pride med nič vredno — žlindro. Novostrujarji pa kličejo: „Pozdravljeni nam — schreckliche Zeiten!“ O metodi hočemo v eni prihodnjih številkih izpregovoriti par besedi in to v prilog starostrujarjem.

Toda vrnimo se k „Slov. Listu“. Ne bomo zavračali trditev glede na dopisnico, ženitovanjske podpise in 3 litrov fižola, kakor tudi ne palač, ki so s srčno krvjo sezidane, saj je tudi v onem farovškem svinjaku, ki je stal samo 12.000 kron, gotovo tudi par kapelj take srčne krvi!

Če je pa dežela dala zadnje groše ubogega ljudstva za šolstvo, čemu pa potem gradite na šentvidskem polju tako poslopje, saj je vendar vlada primorana zidati potrebne gimnazije!

Najbolj hinavska pa ja trditev „Slov. Lista“, da hočejo ljudje, ki stoje za „Slov. Listom“, pomagati ljudskemu šolstvu na noge. Na eni strani hočejo skrajšati dobo šolanja in imenujejo ljudsko šolo „prokletstvo naroda“, na drugi strani pa hočejo pomagati temu istemu šolstvu na noge. Brezstidni hinavci!

Slov. učit. društvo je prav pametno zahtevalo, da se podaljša dolžnost za obiskovanje vsakdanje šole in to so nasvetovali šolniki, ki so se cela desetletja ukvarjali s ponavljalno šolo. Ponavljalna šola sama na sebi ni bila nikdar trn v peti učiteljstvu, pač pa si je isto prizadevalo in premišljevalo, kaj bi bilo uspešneje in koristneje za blagor naroda.

Torej učitelji so sami nekoliko krivi, da nimajo v šolah uspehov in da jih je ta čudna „dimniška“ politika pristudila narodu.

Grdi hinavci! Ali res mislite, da so razsodni ljudje dvoletni otročaji, ki se ne spominjajo, koliko hujskanja se je raztrobilo proti šoli raz naših leč v zadnjem desetletju?! Le čuditi se moramo, da zaupanje do šole ne le da ne gineva, ampak celo raste. To edino je posledica intenzivnega delovanja na polju vzgoje in omike od strani novostrujarjev.

Ta „dimniška“ politika, ta Vam pa silno hudo preseda. Pač dobro znamenje. Odkrito povemo: ko bi bili pred 20 leti pričeli uganjati tako politiko, ko bi bili tedaj imeli kakega „Dimnika“, vse drugače bi bilo danes pri nas — bolje za šolo — a tudi za nas.

Glede šolskega obiska pa opozarjamo na statisko, ki dokazuje, da se šolsko obiskovanje vedno boljša in da je število kazni radi malomarnosti vedno manjše, dasi oblastva bolj strogo postopajo ko nekdanj. Kjer je pa šolski obisk slab, so pa temu krivi v prvi vrsti dotični klerikalni krajni šolski sveti, ki vse zamude opravičujejo. Pa tudi okrajni šolski sveti bi lahko prav mnogo storili za povzdigo šolskega obiska, če bi imenovali krajnim šolskim nadzornikom le take može, ki so res vneti za šolo in ljudsko prosveto, ne pa — kakor do sedaj — samih zagrizenih klerikalcev. Bedasto se torej ljudstvu zdi, o kakšnih učenostih otroci slišijo v šoli!

Izborno! Ljudje, ki niti ne vedo, da tvarino predpisuje deželno šolsko oblastvo, ne pa posamezni učitelji, taki ljudje hočejo soditi šolstvo in taki ljudje se ponujajo deželnemu šolskemu nadzorniku, da mu hočejo segati pod rameni in šolstvu pomagati na noge. Gotovo imajo še skomine po onih časih, ko je bila prva pot nadzornikova v farovž na zajutrek, potem malo v šolo in končno zopet v farovž — na kosilo.

Saj ravno učiteljstvo obžaluje, da mladina od 14—18 leta nima nobenega drugega pouka nego — verouk — in da tedaj najbolj podivja. Nikakor pa ne trdimo, da je metoda, po kateri se uči verouk, „mrtva mehanična in brez-

miselna“, in da je ta metoda kriva, da fantje pozabijo, da ne smejo pobijati, preklinjati itd. Kako živa, nemehanična in nebrezmiselna je pa metoda, po kateri se poučuje verouk, naj služi sledeče:

Nekega prostega dne grem obiskat tovariša. Ko pridem v šolo, bil je ravno verouk. Gredeč mimo vrat, zaslišim: Per-vi šta-ci-jon: Je-zu-sa k smer-ti ob-so-di-jo. Dru-gi šta-ci-jon: Je-zus za-de-ne križ na svo-je ra-me itd. Ko se je pri 14. „štacijonu“ ustavil stroj, zasliši se glas kateheta-župnika: „Še en-krat ta peru šta-ci-jon“ itd. Potem je šla ura zopet naprej. Čez četrto ure prideva s tovarišem zopet iz sohe na hodnik, a še vedno so se vrstili „šta-ci-jon“ za „šta-ci-jo-nom“ in to do konca ure. Vprašal sem učitelja, kako da se ta izborni veroučitelj celo uro ni naveličal take utrudljive, „nemehanične in nebrezmiselne“ metode. Nato mi je odgovoril: „Ne čudi se, prijatelj, saj za poboljšek sedi pri mizi in bere „Slovenca“. In po zatrdilu kolege se je tako „štacijoniralo“ ne le cele ure, ampak cele tedne in mesece.

Če bi hotel pisec pamfleta v „Slov. Listu“ kot dekan inšpicirati poučevanje verouka v svoji dekaniji, gotovo bi iztaknil tega izbornega metodikarja, katerega metoda po piscevih mislih in nazorih ni „mrtva, mehanična in brezmiselna“.

Bostangy.

Odmev.

II.

Nehvaležnost je plačilo sveta, bodo smeli reči starejši učitelji, če so dobro prebrali uvodnik 15. štev. „Slov. Lista“, ki svoje najzvestejše privržence bije toli neusmiljeno po obrazu. Tudi mi hočemo govoriti nekoliko o metodi pri pouku, nismo pa tako neusmiljeni, da bi kar kratkomalo obsodili učitelje, ki ne poznajo novejših metod, temveč hočemo si ogledati uzroke teh nedostatkov. Kdor je le nekoliko zasledoval razvoj našega šolstva, bode lahko umel razliko med mlajšim in starejšim učiteljstvom.

Oni reveži, ki so morali nekdanj kriviti svoje hrbte pred vsemogočnimi klerikalci in pod mrzlimi zvoniki, se niso druzega učili kakor orglati, zvoniti in tekrovati med sabo, kako se boljše zvoni s tremi ali štirimi zvonovi. Da niso mogli imeti veselja, učiti se metode, je pač umevno in ko bi bili imeli cele vozove metodičnih knjig.

Sploh pa se tudi kaj takega ni zahtevalo od njih; da so bili le dosti gladko obriti — pa je zadostovalo. Ni jim bilo zameriti.

V novejšem času so bili poklicani okrajni šolski nadzorniki širiti vedo o metodičnem poučevanju med učiteljstvom in to pri okr. konferencijah, in pri inšpekcijah, osobito pa potom šolskih listov, in s spisovanjem metodičnih knjig in navodil. Pri konferencijah smo še nekaj malega slišali o naših napakah. A le prepogosto so se ta navodila prelevila v nekako moralizovanje, katerega stalna točka je bila: učitelj naj pazi, da bode v denarnih zadevah neodvisen, in ne bode z izposojevanjem in dolgovi teptal ugleda stanu. Torej ubogi učitelj naj si ne izposodi radi ugleda! Kaj pa potem ugled kakega glavarja v VII. čin. razredu ali pa uradnika še kje višje gori?! Ako so bili ti gospodje toliko prepričani, da slabo gmotno stanje škoduje ugledu učiteljstva, zakaj niso svojega vpliva porabili v to, da bi se bilo to gmotno stanje izboljšalo! Kmalu bi bili potem sami zadovoljni in tudi mi bi jim bili hvaležni.

Prelistajmo naše šolske liste zadnjih 20 let. Koliko metodičnih razprav pa najdemo v njih, ki so jih spisali nad-

zorniki? Bore malo jih imamo! Kje so metodiške knjige iz teh krogov?

Le pogledjmo, koliko raznovrstnih metodičnih knjig za vse predmete imajo na razpolago nemški, češki in hrvaški učitelji. In vse te knjige so z malimi izjemami spisali, oziroma sestavili okrajni šolski nadzorniki in — vadniški učitelji!

Kar se je učiteljstva pozneje izšolalo, tudi to do zadnjega desetletja ni dobilo v pripravnici dosti metodičnih navodil. Kar imamo iz te dobe metodično izobraženih, imamo se zahvaliti le njihovi pridnosti in nagonu po napredku. Z grozo in s strahom se še vedno spominjamo hospitacijskih ur, ki nam plavajo pred očmi s podpisom: Ne bodi tak! A mnogi, žal, premnogi so le spali. Pa kaj čuda! Saj za avanzma ni bilo treba metode, ampak v prvi vrsti orgljanja, potem protekcije in priljubljenosti pri merodajnih gospodih! Čemu si torej ubijati glavo s pedagogiko in metodiko, če je bil bolj izdaten globok poklon! Dobro se še spominjamo razpisov: „prednost imajo orgljanja zmožni.“ Nikdar se ni vprašalo: kakšen učitelj si, ampak kakšen si organist. In v takih razmerah naj cvete pedagogika kot znanost!?

O poglavju, kako se je učiteljstvo demoralizovalo, napisali bi lahko cele knjige, kajti celo jasne določbe šolskih zakonov so se teptale; več let stalno nastavljeni učitelji so se prezirali, ker niso hoteli orglati in nastavljali so se abiturijentje itd. Le čuditi se je, da je toliko število vrlih mož ostalo značajnih.

Mlajša generacija pa je imela dobro šolo, v kateri so se pripravniki pripravljali za učitelje, ne pa za — organiste. A to peče izvestne kroge, hudo jih peče, kajti vrlo naobraženo, strokovno učiteljstvo se je osamosvojilo in ni več tako pasje ponižno, kakršnega si žele ti ljudje.

Pred par meseci je pisal neki slovenski časnik, da ima ljudska šola edino ta namen, podati otrokom potrebne podlage za nadaljno izobrazbo, in ako se ne motimo, se je izrekla želja po ustanovitvi kmetijskih nadaljevalnih tečajev za šole po deželi. Po pisavi dotičnih člankov je spoznati, da jih je spisal nek „prismojeni novostrujar“, kakor vljudno nazivlje glasilo kranjskega dekana za svoj poklic vnete mlade napredne učitelje.

In perfidni pisec „Sl. Lista“ si upa pisati, da se učiteljstvo boji za proste četrtke, ko isto ravno nasprotno želi, naj se nedelje in četrtki porabijo za take tečaje. Znani so nam učitelji, ki so ustanovili take tečaje in ko so prosili remuneracije za ta trud, dobili so po celih 7 krajcarčkov od ure. Vsak delavec je vreden plačila, zakaj naj bi ga učitelj ne zahteval. Tukaj potrkajte, gospodje starostrujarji, potem hočemo dalje govoriti. Z največjim veseljem bode učiteljstvo pozdravljalo ustanovitev takih tečajev.

V premislek.

II.

Da na enorazrednice nihče rad ne gre, je umevno. Saj poleg težkega trudapolnega dela, ima še mnogo drugih neprilik, katerih njegovi tovariši na večrazrednici nimajo. Prvič je sam, brez tovariša, s komur bi se mogel razgovarjati o tem, kar ga zanima. A tudi druge inteligence v krajih, kjer so enorazrednice, navadno primanjkuje. V takem slučaju je potem človek navezan na razgovor o vremenu, letini, živini in otroških vojskah. Ko pa sneg zakida vas, potem si pa za nekaj mesecev dober. — To gotovo ni prijetno in zahteva

dokaj samozatajevanja. Isto je s hrano. V gorskih krajih po mesece ne vidiš juhe itd. Sploh, pogrešati mora mnogo. — Zato na enorazrednice gredo le taki, ki so tja prestavljeni, taki, katerim ni druga pot odprta in pa taki, katere sili revščina, morebiti celo dolgovi, prositi na enorazrednico, kjer ima poleg plače še prosto stanovanje, opravilno doklado, če tudi majhno, vrt in končno je morebiti še organist. To sicer niso veliki dohodki, a za silo se da izhajati, ker so tudi izdatki — za društva, veselice, lepšo obleko itd. veliko manji.

Kakor je razvidno, gredo — z malimi izjemami na enorazrednico le taki, katere sila tira. — Nastane vprašanje: kako pa popolniti mesta na enorazrednicah, če morajo novinci služiti prej na večrazrednicah; novinci ne smejo, starejši pa nočejo, kaj tedaj? Odgovor je ta: Dajte učiteljem na enorazrednicah večjo opravilno doklado in gotovo se bodo starejši izkušeni močje za taka mesta oglasili. To bi bilo le pravično. Trud in delo sta največja, pogrešati se mora marsikaj samotariti, ločen biti od sveta, a šola sama pa zahteva najboljše moči. Li ni potem pravično, za večje žrtve tudi večja plača.

To so nazori in nasveti, katere smo merodajnim krogom napisali v premislek, komur je resnično mar napredka, kogar je res skrb pomagati ljudskemu šolstvu do višje stopinje, do boljšega razvitja, ta bo sprejel te vrstice kot to, kar so namreč: dobrohoten nasvet v premislek. —t—

To in ono.

II.

O času velikonočnih praznikov se je razlegal skoraj po vseh časopisih glas — vstajenja. Da, res se je praznovalo vstajenje onega velika pedagoga in reformaterja verskih načel, kateri je preminjal temo v luč, koja nas razsvetljuje že stoletja kot voditeljica verskih nazorov, vzgojevalnih principov, sploh pri vsakem stremljenju v življenju. In vendar nam Slomškarji v „Najnovejšem priznanju“ (glej št. 6. Slov. uč.) predbacivajo, da bi radi vrgli verstvo iz šol, da bi radi izročili naše šolstvo pedagogom brez vere. Čudni ljudje ti Slomškarji! Ni še jim znano, da je versko-nravna odgoja po šol. zakonu zajamčena in da pedagogom ni mogoče ovreči občnih vzgojevalnih načel, temeljne podlage vzgoje in pouka, katera je tudi podlaga naše vere. Napredni učitelji niso zavrgli „katoških principov“. Ali mislite, da so samo Vam sveti, ker se imenujete klerikalne? Slomškarji se smatrajo za pospešitelje kulturnega napredka slov. naroda, ter obžalujejo, da jim v tem oziru ni mogoče z nami složno delovati. Slomškarji! ali upate tudi priseči, da je to Vaše stremljenje. Mogoče, da ste tako malo razsodni in ne veste, da je to nalogo izvrševati Vam nemogoče, ker se družite z onimi, ki tišče vse nazaj v temo, v grob — ki se bojijo vstajenja: kulturnega napredka slov. naroda. Da se potegujete za versko odgojo ter si Slomška stavite kot vzor takega pedagoga, tega vam nikdo ne šteje v zlo, ampak le dejstvo, da se družite kot učitelji z onimi, ki zabranjujejo z vso silo duševni razvoj ter tlačijo narod v duševno sužnost.

Ali ste Slomškarji res tako zaslepljeni ter se še niste prepričali, da Vas kaplančki, ki pišejo v Vaš list, vodijo za nos, izrabljajo kot orodje v svoje namene in se družijo le z Vami zato, da polagoma dosežejo svoj cilj. Da bi bil list „Slov. učitelj“ res list le za učitelje in neodvisen od duhovnikov, bi Vam nikdo ne porekal nazadnjaštva, ampak

smatrali bi Vas kot stranko, ki ima svoje nazore, nazore, ki niso protivni vsestranskemu razvoju naroda. Dokler pa se družite z onimi prenapetimi kateheti, kojim je glavni predmet ljudske šole le katekizem, dotle ste sužni svojih misli, sužniki svoje učne metode, ker potem ne smete poučevati iz realij; pripetiti bi se Vam utegnulo, da izvajate kak fizični pojav iz naravnega zakona, a ne od Boga. In to bi bila grozna pregreha. Vi mislite, da je vsak učitelj brezverski, kateri ne izvaja vse odgoje na podlagi katekizma in da je vsak pedagog brezverski, kateri ne zastopa Vašega mišljenja. Povdarjal sem že zadnjič, da se stranka ne sme obsojati po prilastkih liberalna, klerikalna itd., ampak po glavnem mišljenju in občnih načelih. A Vi Slomškarji sovražite vse, kar je liberalno. Ali mislite, da liberalni učitelj nima verskega prepričanja? Bodite uverjeni, da je marsikateri napredni učitelj boljši kristjan, kakor pa Vi Slomškarji, ki gojite hinavstvo. Ali ste v srcu res tašknji, kakor se na videz kažete! Gotovo ne!

Očitajte nam geslo „Za svobodo in napredek.“ Ali je v tem geslu izključena versko-nravna odgoja? Nikakor ne! Kdor ni svoboden, ta ne more napredovati, in kdor ne napreduje, ta ni svoboden, ta je sužnik, tudi sužnik samega sebe. Ko bi bila kupčija z ljudmi še „moderna“, bi Vas gotovo Vaši „zaščitniki“ kupovali po potrebi drug od drugega ter še Vas bolj iskoriščevali za svoje namene.

Neki „Učitelj“ (najbrž kaplan) trdi v 6. št. „Slov. uč.“: „Njih boj velja cerkvi in vsem tistim, ki zastopajo verska, narodna in gospodarska načela ljudstva.“ Malo razsodni človek mora biti ta „učitelj“, ker ne razločuje cerkve od nje zastopnikov. Noben napredni učitelj še ni deloval proti cerkvi, pač pa proti pretirani klerikalni politiki nekaterih zastopnikov naše cerkve. Verska načela, kolikor jih zahteva vera in odgoja otrok, nam je kot kristjanom in učiteljem zastopati dolžnost in da zastopamo narodna in gospodarska načela bolje kakor pa Slomškarji, o tem so tudi sami prepričani.

Slomškarjem menda tudi ni znano, da izhaja bogsigavedi že koliko let pedagoški list „Schule und Haus“ in da je vzajemnost med učitelji in stariši že zdavna dognana stvar, ker še le zdaj začnejo preresetavati o „Učiteljevi popularnosti.“ V ti duhoviti razpravi se pravi med drugim: „Učiteljeva prevzetnost proti „nerazsodni masi“ se kaže med drugim v gizdavi obleki, potratnem življenju, oblastnem kritikovanju ljudskega mnenja i. t. d.“ Slomškarji! le oblačite se v cunje in potem še bodeste postali bolj popularni kakor ste zdaj in še lažje bomo tudi Vas prištevali k „nerazsodni masi.“ Dobro nam je znano, da je Vašim zaščitnikom razsodna masa trn v peti, da jim ne ugaja „oblastno kritikovanje“ ljudskega mnenja od strani učiteljev; ljudstvu se ne sme razkriti nobena tajnost naravnih zakonov — ostati mora neumno. Aha! zdaj pa vemo, kam pes taco moli, zakaj jim ne ugaja naše geslo: „Za svobodo in napredek.“ Zakaj se je učitelj tedaj izobraževal, če ljudstvo ne potrebuje pouka, če ne sme nadkriljevati duševnih zmožnostih narodovih. Tedaj smo zopet na starem stališču. Proč z učiteljišči in nastavljajo se naj kot učitelji mežnarji in dosluženi vojaki. Po tem mnenju bi bila ustanovitev „Učiteljskega doma“ v Celovcu tudi odveč. Mi pa trdimo, da je misel dobra, a navdaja nas neka slutnja, namreč, da bodo izšli iz tega zavetišča le učitelji-Slomškarji.

Prebravši 7. št. „Slov. učitelja“, se me je nehote polastilo vprašanje, zakaj sploh Slomškarji zahajajo v cerkev. Saj jim donaša njihov pedagoški list izborne pridige. Jedna takih pridig je: „Velikonočne misli.“ Pridigar govori o „mo-

dernem naprednem krščanstvu“ in trdi, da moderni človek ni privajen treznemu in logičnemu mišljenju. Če je to tudi logika, potem moram jaz pisatelja „Velikonočnih misli“ prištevati k „modernim“ ljudem, ker po njegovi trditvi zna trezno in logično misliti le „nemoderni“ človek.

Če bi Slomškarji trezno in logično mislili, bi ne silili še v klerikalni jarem, ker smo vsled izdaje nove službene razpredelnice in vsled nemških navalov na šolstvo že dovolj politični sužniki.

Ponemčevanje okrajev ob jezikovnih mejah se vrši sistematično. Začne se pri šolski mladini in z nameščenjem učiteljskega oboja. Krajni šolski svet še sicer večkrat predlaga za nameščenje izpraznjenega mesta narodne učitelje, a žalibog, da ta krajni šol. svet ni prva kompetentna oblast, ampak prva kompetentna — ničla. Okrajni šolski svet, navdahnjen od nemškega duha, sestavljen iz ponemčenih Slovencev in Italijanov, po opravi iz oštarišev, zidarjev, poštarjev i. t. d. ovrže docela sklep kraj. šol. sveta ter vzame v tereno same nemškutarje, ne oziraje se na zmožnosti, starost, družinske razmere dotičnih kompetentov, ampak edino le na politično mišljenje. „Zgoraj“ je seveda potrjen le tisti, ki je za „dotično rabo“ najsposobnejši.

Sitar.

Govor dr. Tavčarja

pri proračunski razpravi 20. marca t. l.

(Konec.)

Celjsko vprašanje.

Sedaj še nekoliko o Celju.

Suho poročilo o srednjih šolah — ekscelenca grof Stürgkh mi bo oprostil, če to izgovorim — ne napravlja srečnega vtisa. Drugje se velike reforme srednjega šolstva, ako že ne uvedejo, pa vendar resno razmotrivajo in razgovarjajo. Omikani svet živi danes v zavesti, da se zastareli učni načrti naših gimnazij ne bodo dali za bodočnost vzdržati, da se bodo morali isti temveč prilagoditi novim svetovnim strujam. Tako smo Slovenci vsak čas pripravljeni, nepotrebno grščino žrtvovati kakemu modernemu jeziku, da tako ojačimo ljudsko inteligenco ter jo pripravimo sposobnejšo za težave življenjskega boja. In takih reform bi bilo še drugih; nisem pa opazil, da bi se bilo mnogo govorilo o teh v razpravah budgetnega odseka. V poročilih ne čitamo ničesar o tem, vsaj predlog se ni noben stavil, napravlja temveč vtis, kakor da se giblje v dosedaj običajnih izvoženih progah, ter se vleče kakor voz sena po gozdni cesti v poletni suši in vročini. Le o gimnazijah v Opavi in Celju, posebno o zadnji, se govori v širokih pramenih, tako da se iz poročila jasno povzame, kako dobro dè poročevalcu, da more dva izobraževalna zavoda justificarati, delo, za katero ekscelenco gospoda poročevalca ne morem zavidati!

Ako je kje katera narodnost — rečem to brez razgrestosti — prišla tako daleč, da se ji more pomoči zopet na noge le z imenovanjem meščanov in z odpravo male drugojezične gimnazije, potem mora biti ta narodnost — če se smem tako izraziti — brezkrvna in slaba. (Pritrjevanje.)

Ako bi bile pritožbe zaradi Celja, ki odmevajo tako glasno po vseh nemških deželah, res opravičene, ako bi bile nevarnosti res tako velike, kakor se predstavljajo, potem bi bilo to znamenje slabosti, tako neizmerne slabosti, katere bi zastopniki ljudstva, ki hočejo vendar usodo same Avstrije vezati nase, in če bi bila res taka slabost, ne smeli nikoli

priznati. Te slabosti pa v istini ni, in vse nemške stranke se delajo sokrvice velike neodkritosrčnosti, ako vedno in vedno govorijo o kolu v nemškem mesu. Ako so odkritosrčni, morajo pritrditi sami, da se ne more govoriti o kolu, niti o zobotrebniku, recimo, o zobotrebniku one velikosti, kakor ga prezvišnost princ Liechtenstein navadno nosi v ustih, kadar blagovoli prestopiti prostore te zbornice. (Veselost.)

Stojim na stališču, velik narod bi ne smel nikdar malenkostno čutiti, še manj pa delati; ne morem pa si prikriti prepričanja, da bo svoječasno izrekla zgodovina sodbo, da so zastopniki mogočnega nemškega naroda v Avstriji zavzeli v celjski zadevi malenkostno stališče.

Kaj pač naj rečem o stališču nemških konservativcev, ki ga zavzemajo v tem vprašanju? Njihov govornik, gospod poslanec dr. Kathrein je v svojem zaključnem govoru kot glavni poročevalec o državnem proračunu povdarjal, da tvori jedro programu njegove stranke zraven neizogibljive lojalnosti, s katero dvorijo gospodje na nekak usiljiv način, pravičnost in strpljivost napram vsem drugojezičnim narodom države.

Te besede osivelega konservativnega voditelja so bile sposobne, napraviti na nas Slovence brez izjeme najizvrstnejši vtis, ko bi bile odkritosrčne. Pa niso bile odkritosrčne!

V budgetnem odseku sta malo poprej strankina zastopnika dr. Fuchs in baron Morsey ostentativno glasovala za resolucijo grofa Stürkgha, katere resolucije, ako že noče koncedirati stališča pravičnosti, s stališča poštenosti ni odobravati.

Ako se prav spominjam, je prišel dr. Fuchs s svojim pohlevnim obrazom svoječasno k prvemu slovenskemu katoliškemu shodu v Ljubljano.

Kumoval je potemtakem resolucijam tega katoliškega shoda v imenu svoje stranke, tako da ga zadene nekoliko sokrivda za ščuvanje duhov, ki ga je provzročil oni katoliški shod in za podivjanost naše klerikalne stranke, katero podivjanje je sledilo onemu katoliškemu shodu.

Takrat so kazali naši konservativci dr. Fuchsa kot znamenitost, kot takozvanega pravičnega katoliškega Nemca z velikim ponosom po Ljubljani. No, sedaj se je pravično na možu obrabilo, in naši konservativci tukaj spredi bi morali, ako je njihovo ogorčenje zaradi Celja pravo, pokazati dr. Fuchs, če bi hotel zopet priti v Ljubljano, vljudo pa odločno vrata!

Tako se spreminjajo časi in ž njimi načela nemško klerikalne stranke.

Tu je še baron Morsey, ki je, kakor je sam tako pogosto slovesno povdarjal, sedel pri nogah marsikaterih učenih mož, ki je užival kosmopolitično omiko, s katero tudi tupatam dvorjani, in ki jemlje najbolj obskurnega jezuita, ki ga pozna zgodovina, ljubeče tukaj v varstvo, in katerega so vrhutega tudi slovenski volileci poslali v to zbornico. On je istotako zapustil zastavo pravičnosti in se kakor Peter na dvorišču višjega duhovna, pogumno prisedel k ognjiščem onih, ki gotovo niso prijatelji jezuitov. Gospoda moja, to so stvari, ki dajo misliti.

Ne rečem pa ničesar več ko to: Ako so ostala načela katoliško-klerikalno-nemške stranke ravnotako trdno fundirana kakor njihova načela o pravičnosti napram drugojezičnim avstrijskim narodom, potem še lahko doživimo čase, ko bodo gospodje svoj katolicizem trikrat zatajili! Nimam ničesar proti temu, ako bodo gospodje ostentativno za Celje glasovali. Jaz bi to skoraj pozdravil z nekakim zadoščenjem, kajti dosedaj, gospoda moja, so nas opominjali naši nazadnjaki neprestano

na pravičnost nemških klerikalcev, ko so nam hoteli nastavititi kako past, da spodkopljejo naše stališče pri ljudstvu.

Ta igra tedaj v bodoče ne bo več mogoča.

Italijani in Pazin.

Reči še hočem nekoliko o postopanju italijanskih zastopnikov. Ne vem, kako se bodo vedli, kajti ti gospodje so čestokrat v svojem vedenju nezapopadljivi. Toda, če se mislijo tukaj tako obnašati, kakor so se v budgetnem odseku, ne rečem sicer, da je njihovo postopanje znak brezpreprijanja, toda znak slabega preprijanja je to.

Zastopniki naroda, ki se je čisto hudo tlačil ter moral od najkrutejše tuje vlade toliko pretrpeti, vdinjajo se kot četovodje Nemcem, da pomagajo vezati slab in skoraj neoborožen narod. In pri tem stavijo gospodje še pogoj, da bodo proti Celju, ako nastopijo Nemci proti Pazinu. V navadno življenje prenešen, pomeni ta pogoj, da hočejo Italijani le tedaj sodelovati, ako se mesto enega izvršita dva uboja. Umevno je, da mi taka laška navada ne more dopasti.

Spomniti morem gospode, da ni še dolgo tega, ko je imenoval glasoviti italijanski pesnik italijansko ljudstvo „vivo sepolero a un popolo di morti.“ Resnično, za moj majhen narod veljajo izborni Giustisove besede: „vivo sepolero, a un popolo di morti.“ In če se ta narod sedaj trudi z nadčloveškimi silami, vstati iz svojega živega groba, tedaj pridejo zastopniki italijanskega naroda, da bi potaknili svoj zarjaveli meč v rano, ki so jo vsekali drugi. Ali bo to v čast potomcem mož kot so Leopardi, Giusti, Carducci, to naj opravijo s svojo vestjo in častjo. —

Pri tej priliki moram opomniti na nekatero, kar je govoril v današnji debati gospod dr. Benatti. Razume se, da le na kratko.

Pela se je tu pesem o neskončnem zatiranju itd., to je bila pesem, dobra pesem v toliko, ker se je pokazala velika fantazija pesnika. Dr. Benatti je predlagal, naj bi se glede gimnazije v Pazinu sklicala enqueta. Menil je bržčas enquete samih priznanih Italijanov. Toda jaz bi nasproti gospodu govorniku predlagal, naj se sestavi enqueta iz docela neodvisnih mož, ki naj začne gledati tega vprašanja preiskavo, ali so Italijani v istini tako zatirani in ali so Slovenci in Hrvatje res tisti ljubljenci vlade, kakor jih je naslikal dr. Benatti. (Pritrjevanje.) Italijani so velik kulturni narod; tega nikakor ne zanikam. Pravico imajo, da se jih uvaža, toda v Avstriji ne smejo pozabiti vprašanja, ali imajo za državo res tisto veljavo, katero si pripisujejo. Bržčas bi radi tu in tam v Avstriji živeli prav tako, kakor bi živeli v kraljevstvu Italiji, ako bi bili v Italiji. Toda tega jim avstrijska država ne more dovoliti in bržčas jim tega tudi nikdar ne dovoli!

Gospodje! Uboga pazinska gimnazija je bila danes ostro napadana, in tu hočejo gospodje Italijani posnemati Nemce. Kar so ti govorili gledé Celja, to bi radi Italijani doživeli gléde Pazina.

Reagirati pa moram na neke besede, katerih bi dr. Benatti ne bil smel izgovoriti, namreč, da je gimnazijo z gospodarskega stališča obsojati, in da je trdil, da je slovensko ljudstvo večinoma revno ter da naj se posveča zato rajše kmetijstvu. No, na to stališče, da je višja kultura izključna last bogataincev ter da delavec in revni kmet nimata pravice do višje omike, na to stališče se ne bom postavljaj nikdar. Te besede niso bile lepe in ne človekoljubne. (Pritrjevanje.) — Posl. dr. Benatti: Tako nisem mislil! — A jaz sem tako razumel.

Kar se tiče gimnazije same, mora pritrditi vsakdo, da je pravično, ako dobi 200.000 Slovanov, ki živé v deželi poleg 120.000 Italijanov, svojo srednjo šolo. To je prav gotovo pravično, in le v Avstriji mogoče, da je dobilo to prebivalstvo šele pred kratkim to srednjo šolo. (Prav res!)

Gospodje bi radi ta zavod zopet zadavili in menda zastopajo mnenje, da bi bila taka šola najlepše spravljena na vrhu gore Monte maggiore. Ako je prenesete v Kastvo, je to precej isto, kakor če jo posadite na Monte maggiore. Nočem polemizirati še nadalje, saj so tudi na političnem polju stvari, ki se razumejo same ob sebi in ki so tako pravične, da jih svobodomiseln, pameten človek nikdar ne sme izpodkopavati. In nekaj takega je gimnazija v Pazinu.

Stürgkh in Celje.

Da je to mesto čisto italijansko, ne morem nikdar priznavati, ker se priznava tretjina prebivalstva za slovansko. Skratka, gospodje Italijani naj se vendar že enkrat sprijaznijo z mislijo — in tudi Nemcem bi to svetoval — da nam je usojeno, živeti v tej državi drug poleg drugega ter da si moramo zato drug drugemu tuintam nekaj koncedirati. In gospodje Italijani bi ostali samó zgodovini svojega velikega naroda in slave tega naroda zvesti, ako bi hoteli hrvatsko gimnazijo koncedirati v Pazinu. (Posl. dr. Hortis: V Pazinu ne!) Sedaj pa se vračam še enkrat k Celju in moram, žal, stati na stališču, da si je zaslužil palmo v neodkritosrčnosti g. grof Stürgkh s svojo resolucijo, katero je njegova ekscelenca stavila gledé gimnazije v Celju. Nobena črka ni odkritosrčna v tej resoluciji! Z obžalovanjem moram reči, da je odurna ta resolucija zlasti radi tega, ker je garnirana z neko poštenostjo — njegova ekscelenca gospod naučni minister se je vsedel na ta lep! — ter da se hoče razlagati ta resolucija celó kot čin pravičnosti. Gosp. poročevalec bo gotovo hotel v svojem zaključnem govoru slikati to resolucijo kot pravično pogoditev. Tudi jaz priznam rad, da si političnega življenja brez pogodbitev in kompromisov ni možno misliti, zlasti še v mnogojezični državi, kjer se poleg potreb posameznih narodov ne smejo pozabiti splošne koristi in potrebe celokupne države. Da pa se prizna, da je slovenskemu prebivalstvu 400.000 duš, ki stanujejo na kupu, potreba dovolj srednjih šol, za to ni treba nobenih pogodbitev in kompromisov. To nam pové že sama pamet, ki mora imeti končno v življenju narodov tudi veljavo! Ako si človek ogleda od blizu „pravično pogoditev“ gospoda grofa Stürgkha, vidi takoj, da ima pred seboj mrtvorojeno dete. Ne da bi dolžil Njega ekscelence, gospoda poročevalca detomora, trdil bi vendarle, da imamo mrtvorojeno dete pred seboj. To prav nič ne izpremeni, da je grof Stürgkh v odseku slovenskemu narodu to pravico do srednje šole bajé koncediral. Naj si je pravice v teoriji pripoznal, toda to, kar nam ponuja, ni nič drugega, kot ona barbarska „čedna ločitev“, o kateri je govoril — njega ekscelenca naj mi oprostí — Hoffmann pl. Wellenhof v odseku tako simpatično. To „čedno ločitev“ ne morem smatrati za drugo kot za persiflažo pravice, katera bi nam imela biti bajé koncedirana. Slovenski narod na Spodnjem Štajerskem je imel sedaj paralelke v Mariboru in Celju.

Ako ste objektivno misleči ljudje, morate priznati, da je to za 400.000 duš pač beraško oskrbljenje. Temu mora tudi vsak Nемец takoj pritrditi: Tako oskrbljenje s srednjimi šolami je povsem beraško. Gotovo imam tu popolnoma prav, ako primerjam slovenski narod z zakonnikom, ki ima pravico zahtevati vsaki dan kozarec vode in kos kruha. (Izvrstno!)

Tedaj pa se pojavi hudobni zet v osebi njega ekscelence grofa Stürgkha in reče temu usmiljenja vrednemu zakonniku: „Vsega ti ne morem več dajati, a pripravljen sem, se pravično poravnati s teboj. Vzamem ti kos kruha, vodo pa ti hočem dajati v najboljši in v istomerni kvaliteti tudi nadalje.“ (Veselost.)

Taka je po mojem mnenju pravična ugoditev gospoda grofa Stürgkha.

Nočem se spuščati v podrobnosti, in opominjam v tem oziru na podatke, ki sta nam jih dala gledé te debate gospoda predgovornika Žičkar in pl. Berks. A vsakdo mora priznati, da bi se slovenska spodnja gimnazija v Mariboru, ki bi bila na periferiji njega atrakcijskega ozemlja, in katere učenci bi bili na milost in nemilost prepuščeni nemški gornji gimnaziji, ne mogla dovoljno vzdržavati. Životarila bi le za silo, kakor svoj čas spodnja gimnazija v Kranju in spodnja gimnazija v Kočevju.

Da vam pokažem, da sem pravičen mož, izjavljam, da nimam ničesar proti temu, ako pomnoži naučna vlada spodnjo gimnazijo v Kočevju v gornjo gimnazijo. (Poslanec Spinčič: Saj imamo še te v Ljubljani dovolj!) To nič ne dé, tudi to privoščim Kočevcem.

To torej vé tako prebrisan šolnik — mož, kot je grof Stürgkh, prav dobro. Ako ne govori v svoji resoluciji o slovenski gornji gimnaziji, nočem misliti, da ni imel vspríčo razkačenih nemških strank poguma, predlagati slovensko gornjo gimnazijo. A gotovo se je njega ekscelenca namenoma omejila na spodnjo gimnazijo, da se ohrani tako v javnosti vsaj navideznost, a se vzame v resnici beraškemu darilu, ki ga je dobil slovenski narod, vsaka vrednost. Ne smete se zato čuditi, ako je napravila resolucija grofa Stürgkha na vse Slovence brez izjeme vtis, kakor da je dobro premišljena in premetena odvetniška zvijača, katera spravi končno Slovence na Spodnjem Štajerskem ob vse. Ni mi treba še posebej poudarjati, da nikakor nočemo postati žrtev te odvetniške zvijače, če tudi smo radi pristopni razumnim razlogom, in da taka resolucija nikakor ne more biti temelj kakršnimkoli kompromisom. A vkljub temu se morajo rešiti ta in druga vprašanja. Možna je pa ta rešitev le, ako se podajo udeleženci na pot pravičnosti ali vsaj odkritosti. Z vsó pravico trdim, da je slovenski narod proletarec mej drugimi avstrijskimi narodi.

Sami morate vendar priznati, da je naravnost nezaslišano, da nima ta narod niti ene gornje gimnazije; to morate priznati tembolj, ker smo vendar na stališču, da se ne sme zamenjati na slovenski gimnaziji nemški jezik, saj živimo v zavesti, da potrebujemo nemški jezik, ako hočemo vztrajati v konkurenčnem boju.

Sami iz sebe.

Gospoda moja! Vse, kar je ta narod — če tudi se pomilovalno smehljate, kadar govorimo o njem — vse, kar je slovenski narod, je postal izključno iz samega sebe, (Priznanje) proti volji mogočnih sosedov in tudi proti volji avstrijske birokracije. Boj, ki ga bje naš narod, je občudovanja vreden, in zato bi prosil gospode le eno: Odvadite se vendar že enkrat, kadar govorite o slovenskem narodu, slabega dovtipovanja, ki se zdi zlasti gospodu celjskemu poslancu vrhunec duhovitosti, ako govori o težnjah našega naroda.

Nam, ki smo raznetili v tem narodu iskro svobodomiselnosti v svitel plamen in smo v tem oziru nekaj storili, s čimer se ne morejo ponašati na Gornjem Avstrijskem, Solnograškem, Tirolskem in Gornjem Štajerskem, nam ne pridite več s takim orožjem do smešenja! Trudimo se resno, služiti

stvari svobode in prosvete. Gospodje Stürgkh in tovariši se pa pošteno trudijo, dasi hočejo biti svobodomiselní, da bi z resolucijami in drugimi krivičnostmi pognali Slovence v velikih tolpah v reakcionarni tabor. Saj imate v nemških alpskih deželah itak dovolj reakcije; ako torej dovolite, da se siloma dvigne tem deželam za hrbtom še fanatičnega ultramontanizma napojeni narod, potem za stvar svobode pač ne bode boljše, kot je sedaj.

Nekaj bi polagal nemškim strankam na sree: Ako preidete h glasovanju o Celju, se spominjajte, da delate pravzaprav manj za nemštvo kot v prid onim, ki hočejo biti v Avstriji od pete do vrha ter prav do kosti rimski. (Živahno priznanje in ploskanje.)

Dopisi.

Kranjsko.

Iz Idrije. († Anton Božič.) Dne 21. aprila je umrl v Idriji g. Anton Božič, c. kr. učitelj na rudniški šoli. V najlepši dobi svojega življenja — star je bil šele 28 let — iztrgala ga je nemila smrt iz rok žalujoče soproge in hčerke. Pokojni je bil vnet zagovornik idej naprednomislečega učiteljstva. Bil je izvrsten učitelj in značajan mož; le žal, da ga je dolgotrajna bolezen ovirala pri njegovem delovanju. Kako je bil priljubljen pri vseh slojih našega mesta, videlo se je pri njegovem pogrebu, katerega so se udeležili vsi rudniški uradniki, učitelji in učiteljice iz Idrije, mnogo kolegov od blizu in daleč, realčni profesorji in nepregledna množica ljudstva. Ob odprtem grobu se je v ganljivih besedah poslovolil od pokojnika nadučitelj logaški, g. L. Punčuh. V rajniku je izgubila njegova rodbina ljubečega soproga in očeta, šola idrijska vnetega učitelja, ki je še učil, ko je bil že na smrt bolan, tovariši odkritega kolego, napredna stranka pa značajnega in vstrajnega soboritelja, ki se ni v najhujših bojih ni za ped umaknil nikdar od svojega svobodnega prepričanja. Idrijska društva pogrešajo v njem še posebno nadarjenega pevca in spretnega glasbenika, ki je z velikimi vspeli poučeval tudi na ljudski šoli vijolino. Njegov prah naj počiva v miru, plemenita duša pa se mu odpočij od mnogih bojov, ki jih je pokojnik moral pretrpeti vsled neupogljivega svojega značaja!

Društveni vestnik.

Kranjsko.

Kamniško učiteljsko društvo je zborovalo dne 3. mal. travna t. l. v Domžalah.

Ker se g. predsednik L. Letnar, zadržan po bolezni, zborovanja ni udeležil, prevzame (njegov) namestnik g. J. Čenčič njegovo mesto in s pozdravom na zbrano učiteljstvo otvori zborovanje.

Za tem sta sledili poročili gg. blagajnika (J. Tramte) in tajnika (M. Janežič).

Po blagajnikovem poročilu ima društvo 345.9 K premoženja, katerega precejšnji del pa leži še v od društva založenih zemljevidih okraja.

Iz tajnikovega poročila je bilo razvidno, da se je vsled društvenega sklepa uročila na državni zbor in c. kr. vlado na Dunaju prošnja za slovensko vseučilišče v Ljubljani, potom dež. Slov. učiteljskega društva v Ljubljani prošnja na deželni zbor za zboljšanje gmotnega stanja učiteljstva in sledeča prošnja c. kr. deželnemu svetu v Ljubljani v rešitev:

a) Sme li učitelj proti vsakokratnemu obvestilu na c. kr. okr. šol. svet predstaviti šolski dan, ako je zaradi nujnih rodbinskih zadev prisiljen nenadoma iti z doma?

b) Sme li učitelj-organist v sredo pred veliko nedeljo poučevati, a v sredo po velikonočnih praznikih prosto dati?

Koncem svojega poročila je tajnik tudi omenil žalostno istino, da se nekateri učitelji obojega spola prevestno ogibljejo društva in njegovih zborovanj. Saj vendar društvo učiteljstvu ni sovražno, njega namen je koristiti učiteljstvu v gmotnem oziru, posebno pa še v oziru njega izobrazbe. Po dobrih referatih, posebno po hospitacijah, katere društvo goji, je namreč učitelju mogoče v enem dnevu več pridobiti, kakor pa morda po večmesečnem pridnem čitanju pedagoških knjig.

Po teh poročilih je sledil referat g. nadučitelja V. Sarda rja o olajšavah šol. obiska. O izborni sestavljenem referatu se je vnela živahna debata, v kateri so se odobrile in sprejele naslednje točke:

1. Zdravniška spričevala otrokom naj bi dajali gg. okrajni zdravniki le na podlagi rojstvenega listka ali pa izpiska iz šol. matice.

2. Oproščenja od šolskega obiska do spomladi naj se opuste.

3. Olajšave naj se dovoljujejo le v sejah okr. šol. sveta.

4. Izstop iz vsakdanje v ponavljalno šolo naj se dovoljuje le koncem šolskega leta. Takim učencem naj se v šolsko naznanilo zapiše, da so sposobni za ponavljalno šolo.

5. Učenci, kateri so za ponavljalno šolo nesposobni, naj obiskujejo do 14. leta vsakdanjo šolo in potem se sploh izpuste.

Volitev društvenega odbora se ni vršila, ker se je soglasno potrdil stari odbor.

Slednjič se izrazi še pozdrav nenavzočemu g. predsedniku z željo, da se kmalu zdrav in čil povrne v sredo svojih tovarišev, na kar g. predsednikov namestnik s slava klici na presvetlega cesarja zaključil zborovanje.

„Belokranjsko učiteljsko društvo“ zboruje dne 1. maja t. l. ob 1. uri pop. v šolskih prostorih v Črnomlju. Dnevni red: I. Herbart-Zillerjeva učna metoda. — Poroča g. Fr. Šetina. II. O šolskem strahovanju. — Ref. g. M. Kosec in gđc. A. Golob. III. Raznoterosti. — Z ozirom na jako važen dnevni red se vabi p. n. učiteljstvo k udeležbi. Črnomelj, dne 21. aprila 1902.

R. Schiller, t. č. tajnik. Fr. Šetina, t. č. predsed.

Štajersko.

„Učit. društvo za celjski in laški okraj“ priredi v nedeljo dne 4. maja izlet na Zidan most. Vspored: 1. Ob 9. uri zborovanje v šolskem poslopji. a) Zapisnik. b) Petje. c) Društvene zadeve. d) Iz šolske prakse. — 2. Skupen obed v salonu gostilne gosp. Juvančiča. 3. Event. izlet v Radeče ter ogledovanje olarne na Zidanem mostu. Odhod iz Celja ob 1/2 8 uri zjutraj z lok. vlakom. Vsi društveniki, gg. bližnji kolegi in kolegije so prav vljudno vabljeni. Gostje dobro došli! Odbor.

Vabilo k zborovanju učiteljskega društva za kozjanski okraj, ki bode zborovalo dne 4. maja t. l. ob 2. uri popoldan v Kozjem s sledečim vsposedom: 1. Zapisnik. 2. Dopisi. 3. Razgovor o drugem konferenčnem vprašanju. 4. Volitev delegatov za let. zborovanje „Zaveze“. 5. Poročilo odbora v zadevi slavljenja petdesetletnice gosp. J. Čizka. 6. Slučajnosti. K obilni udeležbi vabi odbor.

P. n. članom ptujskega učiteljskega društva se naznanjanja, da se letošnji pomladni izlet vrši dne 5. rožnika v Slivnico. Običajno vabilo razglasi v tem listu pravčasno odbor.

Šmarsko rogaško učiteljsko društvo zboruje dne 4. majnika ob desetih dopoldne v Šmarji po zadnjič določenem vsposedu. K obilni udeležbi vljudno vabi odbor.

Učiteljsko društvo gornjegradskega okraja zboruje dne 11. maja t. l. v St. Janžu pri Korenu. Zborovanje se prične ob 1. uri popoldne in se vrši po temle vsposedu: 1. Zadnji zapisnik. 2. Došla pisma. 3. O osebni dohodnini (poročja g. An. Žagar). 4. Razni nasveti in predlogi. Cenjeni društveniki se vabijo, da se zbero v popolnem številu. V slučaju ko bi deževalo, se preloži zborovanje na ugodnejši čas.

Ivan Burdian, t. č. predsednik.

Vestnik.

Učiteljski konvikt. Gospod Davorin Trstenjak, ravnatelj v Gospiču na Hrvatskem 20 K; gosp. Anton Pesek, učitelj pri Sv. Duhu 10 K. Posojilnica v Logateu 20 K.

Osobne vesti. Učitelj v Gočah g. Fran Mercina je kompetenčnim potom premeščen v Senožec; začasna učiteljica v Št. Pavlu pri Preboldu na Štajerskem gđ. Marija Peče je stalno nameščena na Rakeku; začasni učitelj v Cerkljah g. Josip Lapajne je stalno nameščen istotam, učitelj v Čatežu pri Trebnjem g. Peter Pogačnik je pa šel v stalni pokoj. — Docent slovanskega jezikoslovja na dunajskem vseučilišču, g. dr. Matija Murko, rodom Štajare, je imenovan za rednega profesorja slovanske filologije na graškem vseučilišču namestu prof. dr. Kreka. — Na ljudski šoli pri Sv. Nikolaju, okraj ormoški, je imenovana za učiteljico gđ. Marija Valenčak. V pokoj stopi učitelj g. Anton Voith, službujoč na šoli v Brezu in učiteljica gđ. Fr. Ekert v Marenburgu. Na ljudski šoli v Grižah, okraj Celje, je nameščen provizorični učitelj, g. R. Wudler iz Mozirja.

† **Ljudevit Tomšič**, šolski ravnatelj v Zagrebu, urednik „Beršljana“ je umrl dne 26. mal. travna v Zagrebu. Pokojnik je bil brat r. Ivan Tomšiča. N. v m. p.!

Državni šolski muzej bodo otvorili 1. 1904 na Dunaju v spomin na stoletnico avstrijskega cesarstva.

„Pripraviški dom“ je imel dne 24. aprila svoj občni zbor. Udov je 266. Dohodkov lani je bilo 4912 K 36 h. V odbor so bili izvoljeni gg.: kanonik And. Zamejje, msgr. Ant. Zupančič, Jakob Vodeb, dr. Vinko Gregorič, Mih. Bulovec, Al. Stroj, Anton Kržič, Josip Šiška, Ant. Maier, Mavr. Šarabon, F. Gerkman in Ivan Janežič, pregledovalec računov pa dr. Ivan Janežič.

Poslano. P. n. gg. tovarišem, ki so se obrnili name radi praznovanja 25letnice g. c. kr. okr. šol. nadzornika A. Jeršinoviča, naznanjam, da se isto v zimskem času ni moglo vršiti in da skupne svečanosti za okraje Černomelj, Novomesto in Kočevje radi velike oddaljenosti ni možno prirediti. Prepušča se tedaj vsa stvar p. n. gg. kolegom, da prilično okr. učit. konference po svoje stvar urede. Bratski pozdrav! Črnomoelj, 24. aprila 1902. Šetina, učitelj.

Pojasnilo. Poročilo iz Kranja v 12. št. „Učit. Tovariša“ o zborovanju „Društva slov. učiteljic“ je neresnično, — da bi bil moj predlog, naj društvo pristopi k „Zavezi jugoslov. učiteljskih društev“ dobil samo dva glasa. Nasprotno, — ko se je zapazilo, da bi bila kmalo večina na moji strani, reklo se je, o tem se bo prihodnjič razpravljalo.

Res je, da ni posebnega zanimanja za društvo; med drugim je gotovo tudi to vzrok, ker se društvo brani pristopiti k zavezi zaradi stroškov, vsaj mnogo kolegij mi je to zatrjevalo. Da, geslo vseh zavednih kolegij je: Skupno in složno za jednotnimi cilji! — Sloga jači — Toliko v pojasnilo, da se prihodnjič ne bo zopet napačno poročalo.

Kristina Demšar.

Nujno potrebna šolska knjiga. Znano je, da imamo razen računskih, vse knjige za meščanske šole. Neki šolnik ima pa tudi že prevod nemške Močnikove računice za meščanske šole v rokopisu gotov. Stvar je tudi že urejena z založnikom nemških knjig Tempskyjem v Pragi. Manjka le še založnika slovenski izdaji. Morebiti bi v tej zadevi na pomoč prišla naša „Šolska Matica“, da bi se odstranil velik nedostatek, ker sedaj je v rabi na naših meščanskih, oziroma osemrazrednih ljudskih šolah — Močnikova računica za pet-razredne ljudske šole, katera pač nikakor ne zadostuje.

Nova šola. V Kailu pri Dolu so ustanovili podružnično (ekskurendno) šolo, kamor se bo hodilo iz Dola poučevati od 1. aprila do konca avgusta vsakega leta po trikrat v tednu.

Nemška šola na Jesenicah? Kakor poročajo graški listi, so baje ustanovili jeseniški priseljenci podružnico „Südmarke“, kateri je načelnik inženier Schneller v Bohinju. Snuje pa se neki tudi podružnica nemškega „Schulvereina“, ki ustanovi na Jesenicah nemško šolo in nemški otroški vrtec.

Učiteljski dom v Celovcu. Vlada je odobrila pravila tega društva in „Mir“ poroča, da se je že začelo z nabinanjem prispevkov. Isti „Mir“ javlja, da je kot prva darovala društvu neka neimenovana dekla v Celovcu 100 K...

Umorjeni ruski minister Sipjagin je dal v enem letu izključiti 2000 dijakov, zapreti 700 do 800, a okoli 200 njegovih žrtev potuje baš sedaj v prognanstvo v Sibirijo.

Slovaške srednje šole na Ogrskem. — Šolstvo na Ogrskem je sploh na izredno slabi stopinji, predvsem pa nemažarsko, katero obstoječi sistem bolj zatira nego podpira. Vendar se v šolskem oziru nobeni narodnosti ne godi tolika krivica kakor ravno Slovakom. Že ljudsko šolstvo med Slovaki je v jako slabem stanju, a srednjih in višjih izobraževališč jim Mažari ne dovolijo, zato ne, ker bi se po izjavi naučnega ministra v njih gojile izdajalske težnje in panslavizem. Taka je mažarska kultura.

Kako dolgo živi človek ne da bi spal? Za rešenje tega vprašanja sešli so se trije ameriški profesorji univerzitet ter so se tri dni in tri noči zabavali z vsem mogočim, samo da vidijo, kako dolgo bodo vztrajali ne da bi spali. Tretji dan pa niso mogli več nadaljevati te skušnje, ker dva sta se še komaj držala pokonci, ednemu pa je prišlo slabo. Žila mu je bila počasneje, občutljivost kože je prenehala, vsi občutki so odreveneli. Bati se je bilo najhujšega, toda ko je prespal, prenehale so vse one slabosti in bil je zopet čil in zdrav. Iz tega so spoznali, da več kakor štiri dni in ravno toliko noči ni mogoče vstrajati brez spanja. Vendar pa se je ravno ondi pred nekaj časa ustanovilo društvo, ki šteje za svoje člane samo one osebe, ki se obvežejo, da ne bodo spali dalje, kakor štiri ure vsaki dan. Predsednik tega društva drži se tega pravila že dve leti ter pravi, da se počuti mnogo boljše in čilejše, odkar spava samo štiri ure na dan. Pravi — toliko tisoč in tisoč ljudi prespi polovico dneva, kar je ednako torej polovici njegovega življenja. To je lenoba in lenobe v Ameriki ne potrebujemo. V društvenih sejah tega društva je prepovedano imeti dolge govore, da bi slušatelji pri tem ne zaspali ali pa ne izgubili po nepotrebnem preveč časa.

Listnica uredništva.

V Celje: Prihodnjič! V Idrijo: Prihodnjič!

Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Zl. 314.

Kranjsko.

An der einclassigen Volksschule in Steinbüchl gelangt die Lehrstelle mit den gesetzmässigen Bezügen und der Wohnungsentschädigung zur definitiven Besetzung.

Di gehörig belegten Gesuche sind im vorgeschriebenen Wege bis 20. Mai l. J. hieramts einzubringen.

Bezirksschulrath Radmannsdorf, am 15. April 1902.

Št. 227, 902.

L.

Štajersko.

V Ljutomerskem sodnem okraju so razpisane sledeče učiteljske službe z dohodki po III. krajnem razredu:

- a) na 2 razrednici v Stari cesti služba nadučitelja v stalno, in služba učitelja, oziroma tudi v začasno nameščenje;
- b) na 5 razrednici pri Sv. Križu 2 učiteljski službi, ena v stalno, ena oziroma tudi v začasno nameščenje;
- c) na 3 razrednici v Cvenu učiteljska služba v stalno nameščenje.

Redno opremljene prošnje naj se vložijo do 20. majnika t. l. predpisanim putem pri dotičnem krajnem šolskem svetu.

Okrajni šolski svet v Ljutomeru, dne 17. aprila 1902.

„Učiteljski Tovariš“ izhaja 1., 10. in 20. dne vsakega meseca ter stoji vse leto 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spisi naj se blagovolijo pošiljati samo pod naslovom: Uredništvo „Učiteljskega Tovariša“ v Ljubljani. Naročnino pa prejema g. Frančišek Crnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljate naj se pošiljajo franko. — Oznanila in poslanice se računajo za stran 30 K, pol strani 16 K, 1/8 strani 10 K, 1/16 strani 8 K, 1/32 strani 4 K; manjši inserati po 20 h petit-vrsta. Večkratno objavljanje po dogovoru. Priloge poleg poštnine 6 K.

Izdajatelj in odgovorni urednik Radivoj Koréne. — Last in založba „Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev“. Tiska „Narodna tiskarna“ v Ljubljani.